

OPINIA**KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA**

z dnia 5 marca 2014 r.

**w przedmiocie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy
– Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz o zmianie niektórych innych ustaw**

Krajowa Rada Sądownictwa po zapoznaniu się z tekstem przedłożonego jej do zaopiniowania projektu ustawy, podtrzymuje uwagi zawarte w opinii Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 8 kwietnia 2011 r. dotyczącej zbliżonego do omawianego projektu - projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Krajowa Rada Sądownictwa zauważa, że, co do zasady, zmiany w aktach normatywnych najistotniejszych dla danego działu prawa, jakimi są kodeksy powinny być wprowadzane tylko wtedy, gdy jest to niezbędne, po dogłębnej analizie dokonywanej z punktu widzenia całego systemu prawnego.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy – w rozważanym zakresie – reguluje doniosłą dla stron materię o delikatnym charakterze. Ostatnio wprowadzone, obszerne nowelizacje kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz kodeksu postępowania cywilnego, zmierzają do dostosowania obowiązujących przepisów do zmieniających się zarówno realiów społeczno – gospodarczych, jak i obyczajowych. Niewątpliwie ich funkcjonowanie wymaga analizowania i oceny, a także rozwiązywania nasuwających się problemów praktycznych i teoretycznych w celu doprowadzenia do wypracowania i ujednolicenia praktyki orzeczniczej sądów. Proponowane zmiany nie dają gwarancji lepszego zabezpieczenia interesów małoletnich dzieci i ich rodziców.

Przede wszystkim, jeżeli – zdaniem projektodawcy – kodeks winien być wzbogacony o preambułę, to powinna ona zawierać maksymalnie skonkretyzowane zasady prawa rodzinnego. Przedstawiona propozycja preambuły nie spełnia tego warunku.

W projekcie proponuje się ograniczenie możliwości zmiany orzeczenia o władzy rodzicielskiej i sposobie jej wykonywania wyłącznie w zakresie orzeczenia zawartego w wyroku ustalającym pochodzenie dziecka (art. 106 projektu). Aktualnie możliwość zmiany obejmuje także orzeczenia zawarte w wyroku orzekającym rozwód, separację bądź unieważnienie małżeństwa. Wydaje się nie budzić wątpliwości, że w praktyce najczęściej

zmiany wymagają rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej zawarte w wyrokach rozwodowych. W projekcie nie uzasadniono przyczyn tak znaczącej zmiany. Punkt 9 uzasadnienia projektu zawiera bardzo ogólne stwierdzenie, iż potrzebne jest wyeliminowanie „rozstrzygnięcia o losach dzieci w sprawach rozwodowych i separacyjnych”. Jednocześnie projektodawca nie był konsekwentny i nie zaproponowano zmiany art. 58 k.r.o. Nadal więc obowiązywałby § 1 tego przepisu zobowiązujący sąd do rozstrzygania w wyroku rozwodowym o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem. W konsekwencji orzeczenie o władzy rodzicielskiej zawarte w wyrokach rozwodowych, separacyjnych i o unieważnienie małżeństwa nie podlegałoby zmianie, mimo zasadniczych nawet zmian sytuacji w rodzinie. Takie rozwiązanie stwarza realne zagrożenie dla podstawowej wartości jaką jest dobro dziecka. Ponadto należy zwrócić uwagę na to, że obowiązują i nadal będą obowiązywać orzeczenia o władzy rodzicielskiej zawarte w prawomocnych wyrokach rozwodowych, a powyższe propozycje - nawet w sytuacji zaistnienia ku temu przesłanek - nie pozwolą na ich zmianę.

Aktualnie sąd w wyroku orzekającym rozwód, separację, czy unieważnienie małżeństwa może zamieścić każde, najbardziej adekwatne do sytuacji faktycznej rozstrzygnięcie o władzy rodzicielskiej – w tym o jej ograniczeniu z przyczyn wskazanych w art. 109 k.r.o., zawieszeniu (art. 110 k.r.), lub pozbawieniu (art. 111 k.r.o.). W projekcie proponuje się rezygnację z treści art. 112 k.r.o. (możliwość orzeczenia o zawieszeniu i pozbawieniu władzy rodzicielskiej także w wyroku rozwodowym), przy czym traci się z pola widzenia treść art. 445¹ kpc, który stanowi, że w toku sprawy o rozwód lub o separację nie może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi, a postępowanie w sprawie dotyczącej władzy rodzicielskiej lub kontaktów wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację ulega z urzędu zawieszeniu. Powyższe oznacza, że przy przyjęciu zaproponowanego rozwiązania - nawet w sytuacji realnego zagrożenia dobra dziecka - nie można byłoby w trakcie niejednokrotnie długotrwałego postępowania w sprawie o rozwód lub o separację, wydać orzeczenia o władzy rodzicielskiej, co w skrajnych przypadkach prowadziłoby do pozostawienia władzy rodzicielskiej małżonkowi, który swym zachowaniem wypełnił przesłanki pozbawienia tej władzy. Autorzy projektu nie podali argumentów na rzecz takiego rozstrzygnięcia. Jest ono zdecydowanie nietrafne i może zagrażać dobru dziecka.

Kolejna proponowana zmiana dotyczy dodania art. 111 a k.r.o. i wprowadzenia negatywnej przesłanki orzeczenia o pozbawieniu i zawieszeniu władzy rodzicielskiej tj. „trwałej przeszkody niezawinionej przez rodziców, w tym zwłaszcza powodu trudnej sytuacji materialnej”. Propozycja zmiany prowadzi do wyeliminowania możliwości orzeczenia o pozbawieniu i zawieszeniu władzy rodzicielskiej, jak również orzeczeniu w trybie art. 109 § 2 pkt 2 k.r.o. /określenia, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddania rodziców innym ograniczeniom/ w sytuacji np. wystąpienia choroby psychicznej rodzica, która to oczywiście choroba nie jest przez rodzica zawiniona.

Projekt proponuje skreślenie pkt. 4 w § 1 art. 755 k.p.c. pozwalający sądowni w ramach zabezpieczenia uregulować sposób roztoczenia pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem. Nie przewiduje jednak środków prawnych, które miałyby spełniać funkcje realizowane obecnie przez wymieniony przepis.

Reasumując, Krajowa Rada Sądownictwa z uwagi na niespójność proponowanych rozwiązań negatywnie ocenia przedłożony jej do zaopiniowania projekt.